

Magdalena Wiśniewska-Drewniak
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
magwis@doktorant.umk.pl

Miastograf – Cyfrowe Archiwum Łodzian – szkic raportu z badania pilotażowego

Niniejszy dokument stanowi szkic raportu z terenowego badania pilotażowego, które przeprowadzono w listopadzie 2015 r. w ówczesnej siedzibie Łódzkiego Stowarzyszenia Inicjatyw Miejskich Topografie. Badanie to było wstępem do projektu badawczego, polegającego na badaniu działających w Polsce archiwów społecznych z użyciem strategii wielokrotnego studium przypadku¹.

Głównym celem przyświecającym opisywanemu studium przypadku było, podobnie jak w przypadku kolejnych studiów, rozpoznanie i naukowe opisanie zjawiska archiwów społecznych z perspektywy archiwistyki jako nauki, w tym wypadku poprzez zapoznanie się z działalnością i zasobem Cyfrowego Archiwum Łodzian Miastograf.pl. Dodatkowym celem postawionym przed tym badaniem, ze względu na jego pilotażowy charakter, było przetestowanie założonej metodologii i technik pozyskiwania danych, ich rejestrowania oraz analizowania i opracowywania.

W trakcie badania dane zostały pozyskane przede wszystkim poprzez wywiad z koordynatorem projektu, Michałem Grudą (tj. osobą, które może udzielić największej ilości informacji nt. archiwum). Ponadto analizie poddano materiały dot. archiwum dostępne on-line, w tym stronę internetową projektu, a także materiały przesłane po wywiadzie przez informatora. W ograniczonym stopniu zastosowana została metoda obserwacji, ze względu na fakt, iż archiwum ma charakter wyłącznie cyfrowy (niemożliwym było więc prowadzenie obserwacji np. pracowni naukowej czy magazynów archiwalnych).

Efektom studium pilotażowego, poza uzyskanymi danymi nt. archiwum, prezentowanymi w niniejszym raporcie, były modyfikacje w wytycznych metodologicznych. Niewielkim zmianom uległ m.in. scenariusz wywiadu oraz zestandaryzowany model raportu ze studium przypadku (poniżej prezentowana tabela ma format sprzed zmian, które zostały zainspirowane tym studium i będą implementowane w trakcie kolejnych badań)².

¹ Więcej o projekcie: M. Wiśniewska-Drewniak, Community archives in Poland – multiple case study: description of the research project, <https://repozytorium.umk.pl/handle/item/3888>.

² Szczegółowe informacje nt. stosowanej metodologii: M. Wiśniewska, Badanie archiwów społecznych metodą wielokrotnego studium przypadku - metodologia, *Archiwista Polski*, nr 1 (81)/2016, s. 39-53.

1 ³	Wprowadzenie	
1A	Nazwa archiwum	
Miastograf – Cyfrowe Archiwum Łodzian		
1B	Skrócony opis projektu	
<p>Cyfrowe Archiwum Łodzian Miastograf.pl to oddolna inicjatywa zapoczątkowana przez młodych mieszkańców Łodzi, której celem jest zebranie i udostępnienie informacji nt. dawnej Łodzi – przede wszystkim w postaci nagrań historii mówionej oraz kopii fotografii przedstawiających miasto w przeszłości. Idea inicjatywy zasadza się na przedstawieniu przeszłości Łodzi poprzez spojrzenie z perspektywy oddolnej, „zwykłego człowieka”.</p>		
1C	Informator	
<p>Michał Gruda – członek stowarzyszenia (bez dodatkowych funkcji w stowarzyszeniu), obecnie koordynator projektu (główna osoba zajmująca się archiwum)</p>		
1D	Sposoby pozyskiwania informacji	
	data i miejsce wywiadu	5 listopada 2015 r. Galeria w Miejskim Punkcie Kultury PREXER – UŁ, Łódź, ul. Pomorska 39
	data i miejsce obserwacji	j.w.
	data i miejsce zapoznania się z dokumentami zastanymi	j.w. oraz po kontakcie mejlowym – zrzuty ekranu otrzymane 20 grudnia 2015 r.; ponadto w trakcie studiów wstępnych przed wywiadem i w trakcie sporządzania raportu po wywiadzie

³ Raport uzyskał wstępną akceptację informatora we wrześniu 2016 r. oraz ostateczne poprawki w styczniu 2017 r.

	<p>inne źródła informacji (w tym: bibliografia)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cyfrowe Archiwum Łodzian – Miastograf, www.miestograf.pl 2. Miastograf – Cyfrowe Archiwum Łodzian na www.facebook.com 3. Michał Grelewski, Miastograf – cyfrowe archiwum łodzian [wywiad z Łukaszem Biskupskim ze Stowarzyszenia Topografie], http://kulturaiinnowacje.pl/nawosci/32-miestograf-%E2%80%93-cyfrowe-archiwum-%C5%82odzian (data publikacji: 16 maja 2015 r.; dostęp 3 listopada 2015 r.) 4. Miastograf - społecznościowe archiwum fotograficzne Łodzi, PAP, http://wiadomosci.onet.pl/lodz/miestograf-spoecznosciowe-archiwum-fotograficzne-lodzi/h3lg50 (data publikacji: 24 października 2015 r.; dostęp 3 listopada 2015 r.) 5. Historie mówione – podręcznik, oprac. M. Welfe, red. J. Czurko, A. Zysiak, http://www.miestograf.pl/static/Miestograf%20-%20podrecznik%20historie_mowione.pdf 6. Życie dziełem – przewodnik, oprac. M. Madejska, http://www.miestograf.pl/static/Broszura%20projektu%20Życie%20Dziełem.pdf 7. Miastograf : Cyfrowe Archiwum Łodzian [film promocyjny w serwisie YouTube], https://www.youtube.com/watch?v=bSxnue9NqVk (data publikacji 22 grudnia 2014 r.) 8. Stypendia Minister KiDN w konkursie „Aktywność Obywatelska” w naborze do 31 marca 2015 r., http://www.mkidn.gov.pl/media/docs/stypendia_budzet/2015/20150630Lista_stypendystow_decyzja_29-06-2015.pdf 9. Marcin Wilkowski, Miastograf: archiwum cyfrowe w cieniu Facebooka, http://historiamedia.org/2014/11/14/miestograf-archiwum-cyfrowe-w-cieniu-facebook/ (data publikacji 14 listopada 2014 r., data dostępu 3 listopada 2015 r.) 10. MIASTOGRAF.pl – CYFROWE ARCHIWUM ŁODZIAN, http://topografie.pl/uart-miestografpl_cyfrowe_archiwum_lodzian.html (dostęp 3 listopada 2015 r.) 11. Anna Pawłowska, Zakorzeńć łodzian w Łodzi, http://warszawa.naszemiasto.pl/archiwum/zakorzenic-lodzian-w-lodzi,1691562,art,t,id,tm.html (dostęp 18 marca 2016 r.) 12. Topografie – raport z działań 2008/2009, http://www.slideshare.net/guestc7d0d3/topografie-raport-20082009 (dostęp 29.03.2016 r.) 13. Stowarzyszenie Topografie. 2010 – Raport z działalności, red. Ł. Biskupski, Z. Lach, http://www.slideshare.net/Topografie/topografie-raport-z-dziaa-2010 (dostęp 29.03.2016 r.)
1E	Uwagi
<p>Wyłącznie dokumentacja elektroniczna, brak materiałów tradycyjnych</p> <p>pomoce informacyjno-ewidencyjne (ich zrzuty ekranu) przesłane przez MG pocztą elektroniczną po badaniu terenowym</p>	

2	Profil projektu
2A	Nazwa jednostki/osoby prowadzącej archiwum
<p>Łódzkie Stowarzyszenie Inicjatyw Miejskich Topografie, w skrócie też: Stowarzyszenie Topografie</p>	
2B	Tematyka zasobu archiwalnego
<p>Głównym tematem zasobu jest miasto Łódź – to, jak wygląda obecnie oraz to, jak się zmieniało i wciąż zmienia na przestrzeni czasu. Szczególnie interesująca jest dla twórców archiwum „nieoficjalna” historia miasta, tj. ta opowiadana przez zwykłych mieszkańców, a nie przez celebrytów, oficjeli czy instytucje.</p>	
2C	Lokalizacja i teren działania
<p>Łódź</p> <p>Specyficzne warunki miejsca: Łódź jest miastem bardzo szybko zmieniającym się, co ma związek z tematyką zasobu archiwum (tj. opisaniem miasta – stąd nazwa Miastograf); nie bez znaczenia są również drastyczne zmiany, które zaszły w tkance miasta zwł. w latach 60. XX w. – część starszych mieszkańców wciąż pamięta kształt miasta sprzed modernizacji, w przeciwieństwie do młodszej części miejskiej społeczności.</p>	
2D	Data powstania
2007	

3	Początki – opis powodów i sposobu powstania
<p>Stowarzyszenie zostało założone przez studentów geografii, socjologii, kulturoznawstwa, filmoznawstwa, pedagogiki oraz informatyki. Krótco po powstaniu stowarzyszenie liczyło około 15 osób, przy czym aktywnie działało 10. Projekt cyfrowego archiwum (obecnie pod nazwą Miastograf) był projektem założycielskim organizacji, powstałym przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu "Młodzież w działaniu",</p>	

którego celem (mającym „zawiązać” archiwum) był Festiwal Miejskich Odkrywców „Miastograf”.

Twórcy archiwum inspirowali się podobnymi projektami *public history* dokumentującymi historię miejsc popularnymi w Stanach Zjednoczonych.

Lata 2007-2008 były okresem masowego wyjazdu Polaków zagranicę. Stowarzyszenie w pewnym stopniu powstało w odpowiedzi na to zjawisko – na negatywne opinie wielu młodych Łodzian na temat ich miasta, problemy z tożsamością mieszkańców oraz poczucie braku historii miejsca, z którą mogliby się identyfikować.

Pomysł związany był też z przeświadczeniem twórców, że mimo popularności zjawiska wymieniania się kopiami starych fotografii w Internecie (w tym na portalu Facebook) oraz rosnącego zainteresowania historią lokalną, brak jakiejś inicjatywy, która zbierałaby w jednym miejscu najbardziej interesujące materiały; brak narzędzia, które służyłoby kompleksowemu oraz wygodnemu dokumentowaniu historii miasta. Jednocześnie twórcy stowarzyszenia uznali, że instytucje państwowe (tj. archiwa i muzea) skupiają się na dokumentowaniu historii miasta bez brania pod uwagę historii jego mieszkańców, nie dokumentując tym samym tego co osobiste, codzienne i związane z doświadczeniem Łodzi. Kolejnym powodem powstania stowarzyszenia był brak w Łodzi instytucji, która zajmowałaby się zagadnieniem oddolnego dokumentowania historii miasta.

W początkowym okresie istnienia planowana strona internetowa powstała przy finansowym wsparciu Stowarzyszenia Naukowego Collegium Invisible (którego członkiem był jeden z członków Stowarzyszenia Topografie). Druga wersja strony znajdowała się on-line pod adresem www.topografie.pl (obecnie jest to adres strony www.stowarzyszenia.org) i powstała dzięki wsparciu Fundacji Orange. Trzecia wersja strony o nazwie „Miejscownik” znajdowała się pod adresem www.miejscownik.org. Obecnie funkcjonująca, czwarta wersja portalu (www.miastograf.pl) miała premierę w czerwcu 2014 r. podczas Festiwalu Łódź Czterech Kultur i powstawała w latach 2013-14. Projekt Cyfrowego Archiwum Łodzian Miastograf powstał dzięki wsparciu Narodowego Instytutu Audiowizualnego oraz Muzeum Historii Polski w ramach programu „Patriotyzm jutra”.

„Zacznem” Cyfrowego Archiwum Łodzian były kopie zdjęć uzyskanych dzięki współpracy z Miejskim Konserwatorem Zabytków oraz kilkadziesiąt nagrań *oral history*.

Początkowo najistotniejszym punktem działalności Miastografu było nagrywanie historii

mówionej – twórcom zależało na tworzeniu jak największej ilości nagrań, z jak najstarszymi mieszkańcami miasta, aby jeszcze zdążyć ocalić pamięć o dawnej Łodzi. Z czasem, w związku z rozwojem Internetu i portali społecznościowych, twórcy inicjatywy zdecydowali, że aby z sukcesami funkcjonować w społeczeństwie, muszą środek ciężkości przenieść na zdjęcia, ze względu na popularność starych fotografii w Internecie.

4 Cele istnienia

Nazwa „Miastograf” nawiązuje do głównego celu stowarzyszenia, czyli do opisanego miasta Łodzi, umożliwienia wirtualnego poruszania się po nim i odczytywaniu go na wielu poziomach, tj. nie tylko poprzez warstwę historyczną, faktograficzną, ale też poprzez spojrzenie w jego klimat i „duszę”. Tym samym twórcy chcieli nadać miastu nowy kontekst oraz budować jego tożsamość – w przekonaniu, że mieszkańcy Łodzi mają z tą tożsamością problem. Członkowie stowarzyszenia wyszli z założenia, że najistotniejsze w projekcie są trudniej uchwytnie i często pomijane historie zwykłych łodzian, życie codzienne, składające się na historię całego miasta, a nie historia „oficjalna”. Dlatego świadkami historii w Miastografie nie są wybitne, rozpoznawane w całym kraju postaci czy celebryci, lecz zwykli mieszkańcy, zwłaszcza ci najstarsi.

Miastograf ma być również narzędziem, dzięki któremu mieszkańcy Łodzi uświadomią sobie wartość swoich domowych archiwów – nie tylko dla historii ich czy ich rodziny, ale również dla dziejów miasta i jego tożsamości. Ma budzić przekonanie, że domowe zdjęcia oraz osobiste wspomnienia są narodowym dziedzictwem kulturowym. Archiwum jest środkiem służącym popularyzacji tych materiałów, dzięki czemu zapoznać się z nimi mogą setki czy nawet tysiące osób, a nie tylko najbliższa rodzina.

Wykonując kopie fotografii, archiwum stawia sobie za cel również ochronę często bardzo cennych prywatnych zbiorów, które niejednokrotnie po śmierci właściciela ulegają zniszczeniu. Jednocześnie Miastograf scala kopie fotografii rozproszone w wielu miejscach sieci, umożliwiając łatwiejszy do nich dostęp.

Kolejnym celem istnienia Cyfrowego Archiwum Łodzian jest zwrócenie uwagi władz miejskich na wartość zabytkowej łódzkiej zabudowy Śródmieścia, a także obudzenie w młodych łodzianach zainteresowania lokalną historią, obudzenie w nich lokalnej

tożsamości, a w konsekwencji stworzenie poczucia, że warto dbać o swoje miasto.

Projekt ma charakter niekomercyjny.

5 Siedziba

Dzięki umowie z Uniwersytetem Łódzkim, podpisanej w sierpniu 2010 r., Stowarzyszenie Topografie korzysta z pomieszczeń w Miejskim Punkcie Kultury PREXER – UŁ (jest to dawna fabryka projektorów PREXER). Kwestie lokalowe nie odgrywają jednak dużej roli w działalności archiwum ze względu na obecność wyłącznie materiałów w postaci elektronicznej.

Stowarzyszenie korzysta również z galerii w Miejskim Punkcie Kultury PREXER – UŁ, gdzie organizowało wystawy.

6 Specyfika zasobu

W skład zasobu wchodzi kopie fotografii oraz pocztówek, nagrania historii mówionej oraz kopie prasy.

❖ Kopie fotografii

Zbiór kopii fotografii tworzą trzy główne części:

- zbiór Miejskiego Konserwatora Zabytków

Zawiera prawie tysiąc fotografii przekazanych (wypożyczonych) stowarzyszeniu przez p.o. Dyrektora biura Miejskiego Konserwatora Zabytków Kamilę Kwiecińską-Trzewikowską, w ramach współpracy z Urzędem Miasta Łodzi celem stworzenia kopii. Stowarzyszenie samodzielnie sporządziło ich opis oraz wykonało kopie, a następnie oddało konserwatorowi oryginały wraz z ich cyfrowymi odwzorowaniami. Opracowanie i digitalizacja była możliwa dzięki dotacji z Festiwalu Czterech Kultur. Materiały te stały się punktem wyjścia do założenia cyfrowego archiwum.

Autor zdjęć jest nieznany – imię i nazwisko pojawia się na odwrocie tylko jednej

fotografii.

Fotografie przedstawiają Łódź z lat 1959-69, kiedy miasto przechodziło gruntowną przebudowę, związaną z budową tras przelotowych północ-południe i wschód-zachód; dokumentują m.in. wyburzenia dużej części kamienic w Śródmieściu (na zlecenie urzędu dokumentowano budynki przeznaczone do wyburzenia), stąd wysoka wartość kolekcji.

Obecnie duża część zdjęć umieszczonych na stronie www jest niewidoczna dla użytkowników z powodu błędu w skrypcie, który pojawił się w trakcie ładowania zdjęć na stronę, co spowodowało przesunięcie opisów.

- zbiór Wiesława Kaczmarka

Ponad tysiąc fotografii wykonanych w latach 90. i 2000. przez Wiesława Kaczmarka - prezesa Zarządu Głównego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Warszawie, pochodzącego z Łodzi. Wśród nich znajdują się również zdjęcia już nieistniejących budynków fabrycznych oraz zabytkowych klatek schodowych z łódzkich kamienic. Są to zdjęcia o charakterze „inwentarzowym”, dokumentujące budynki, niekiedy wielokrotne ujęcia jednej części budynku, jeśli nie udało się objąć całości w jednym kadrze. Szczególnie cenne zwłaszcza w przypadku nieistniejących już budynków.

- zbiór Edwina Dekkera

Prawie 300 fotografii wykonanych przez Edwina Dekkera – Holendra studiującego w Łodzi na początku lat 90. Autor zafascynowany był np. osobami w podeszłym wieku, więc na wielu zdjęciach znajdują się starsi łodzianie

Ponadto stowarzyszenie posiada również kopie zdjęć przekazanych przez pojedyncze osoby, w mniejszej liczbie, a także stare pocztówki pochodzące z Łodzi (obecnie niedostępne on-line ze względu na prawa autorskie) oraz współczesne zdjęcia miasta, wykonywane przez członków stowarzyszenia.

Obecnie stowarzyszenie czyni starania, aby scalić na swoim portalu cyfrowe odwzorowania fotografii dokumentujących łódzką elektrownię EC1 oraz fotografie z archiwum Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Łodzi, które w znacznej liczbie funkcjonują już w sieci.

❖ Nagrania historii mówionej

Nagrania historii mówionej – ok. 80 wywiadów (on-line dostępne tylko niewielkie fragmenty audio) nagrano w ramach projektów:

- „Powiedzieć miasto – łódzkie historie mówione” – wywiady z najstarszymi mieszkańcami Łodzi
- „Życie dziełem” – wywiady z przedstawicielami elit kulturotwórczych Łodzi
- „Łódź akademicka w biografjach” – wywiady z pierwszymi absolwentami i profesorami na temat początków Uniwersytetu łódzkiego (we współpracy z Uniwersytetem Łódzkim)
- „Ginące rzemieślnicze zawody Łodzi” – wywiady z osobami wykonującymi rzadkie lub ginące profesje (np. zdun, koronczarka, szczotkarka, kurdybnik, witrażysta, gorseciarka)

O projekcie „Powiedzieć miasto”: Historie mówione pozyskiwane są przez członków Stowarzyszenia w celu zapisania historii życia poszczególnych osób, ich żywej pamięci, która zawiera to, co umyka nauce i odchodzi w zapomnienie. Nagrywane wywiady są subiektywnymi opowieściami o Łodzi; zawierają fakty i wspomnienia, których w inny sposób nie da się uchwycić i zachować. Osoby biorące udział w projekcie przyjęło trzy założenia:

1. Historią jest wszystko, co się wydarzyło.
2. Każdy z nas ma ważną historię do opowiedzenia.
3. Historią jest to, co się przeżyło (a więc nie tylko fakt, ale także stosunek emocjonalny do niego, jego interpretacja).

❖ „Wycinki prasowe” – setki stron cyfrowych kopii prasy, obecnie w trakcie opracowania; ze względów prawnoautorskich on-line dostępna tylko niewielka część, pochodząca z wydawnictw przedwojennych

6A	Zasób tradycyjny/cyfrowy	
Zasób cyfrowy (w wersji papierowej wyłącznie zgody podpisane przez świadków historii)		
6B	Wielkość zasobu	
Łącznie ok. 5 tys. kopii zdjęć (oraz współczesnych fotografii cyfrowych) 75 GB historii mówionych (ok. 80 wywiadów) Kilkaset „wycinków prasowych”		
6C	Formaty zapisu i charakter fizyczny zasobu	
	rękopisy na pergaminie	
	rękopisy na papierze	
	rękopisy na innych nośnikach	
	fotografie „analogowe”	
	fotografie cyfrowe	x
	video analogowe	
	video cyfrowe	
	nagrania dźwiękowe analogowe	
	nagrania dźwiękowe cyfrowe	x
	dokumentacja elektroniczna (inna niż foto, audio lub video)	
	książki	
	czasopisma	

	muzealia	
6D	Wartość kolekcji	
<p>Szczególne znaczenie mają oryginalne nagrania historii mówionej, sporządzone zgodnie ze stosownym w tym przypadku metodologicznym rygiorem (współpraca z Uniwersytetem Łódzkim). Mogą być przydatne w badaniach np. na temat historii lokalnej, historii rzemiosła, historii Uniwersytetu Łódzkiego oraz miejskich elit.</p> <p>Mimo nieposiadania przez archiwum oryginałów zdjęć, a jedynie ich kopii, fotografie prezentowane przez Miastograf również mają wysoką wartość informacyjną. Z jednej strony archiwum prezentuje bardzo cenne fotografie Łodzi, której już nie ma (szczególnie w przypadku kolekcji Miejskiego Konserwatora Zabytków). Z drugiej, scala te materiały w jednym miejscu i udostępnia je na wolnych licencjach, dzięki czemu stają się one szerzej dostępne dla społeczności miasta oraz społeczeństwa w ogóle. Przeszkodę w wykorzystywaniu tych materiałów może stanowić budowa strony internetowej, tj. ograniczone możliwości wyszukiwania (zwł. sortowania materiałów) oraz okrojony opis fotografii dostępny on-line.</p>		

7	Działania podejmowane przez archiwum	
<p>Stowarzyszenie prowadzi różnego rodzaju działalność, zarówno o charakterze artystycznym, naukowym, jak i akcje społeczne oraz działania z zakresu edukacji regionalnej.</p>		
7A	Wystawy	
<p>Stowarzyszenie zorganizowało dwie wystawy w Galerii Miejskiego Punktu Kultury PREXER-UŁ, związane z promocją akcji historii mówionej „Powiedzieć miasto” oraz „Ginące rzemieślnicze zawody Łodzi”. Ponadto zorganizowano dwudniową wystawę na ul. Piotrkowskiej w ramach Festiwalu Łódź Czterech Kultur, prezentującą część zdjęć przekazanych przez Miejską Konserwator Zabytków (ok. 40).</p>		

7B	Konferencje, spotkania, warsztaty, lekcje, wykłady...
<p>W maju 2010 r. stowarzyszenie zorganizowało zamknięte spotkanie dla przedstawicieli najbardziej znanych organizacji o podobnym profilu, tj. zajmujących się nagrywaniem historii mówionej (wtedy nawiązano kontakt z Ośrodkiem KARTA z Warszawy i Bramą Grodzką – Teatrem NN z Lublina).</p> <p>W 2010 r. Stowarzyszenie zorganizowało cykl szkoleń dla nauczycieli łódzkich szkół wszystkich stopni, których celem było urozmaicenie i unowocześnienie oferty edukacji regionalnej w Łodzi. Szkolenie obejmowało wykorzystanie w edukacji przestrzeni miejskiej i nowoczesnych technologii. W projekcie wzięło udział 40 nauczycieli.</p> <p>Członkowie stowarzyszenia uczestniczyli w „Łódzkich Senioraliach 2014” promując portal Miastograf.pl – jaka jest jego idea, jak funkcjonuje. Po prezentacji zgłosiły się dwie osoby chętne przekazać materiały do archiwum.</p> <p>W ramach poszukiwania świadków historii członkini stowarzyszenia szuka chętnych do udzielenia wywiadu łódzkich włókiarek poprzez organizowanie spotkań w domach seniora, prezentując w ich trakcie portal Miastograf.pl.</p> <p>Planowane są spotkania w ramach współpracy z Muzeum Tradycji Niepodległościowej, mające na celu wypromowanie zasobów muzeum.</p> <p>Planowane jest stworzenie 3 scenariuszy zajęć dla 3 poziomów nauczania – szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum oraz zorganizowanie spotkania z nauczycielami (w formie warsztatowej) w celu zaproponowania możliwości wdrożenia scenariuszy w trakcie lekcji.</p>	
7C	Gry, turystyka archiwalna...
<p>Stowarzyszenie jest pionierem w kwestii organizacji gier miejskich w Łodzi.</p> <p>Największą zorganizowaną przez Stowarzyszenie grą jest trwająca dwa tygodnie (17.04 - 1.05.2010) gra „ŁódźBój”, w której wzięło udział 38 drużyn (135 graczy). Gra składała się z ok. 60 zadań publikowanych na stronie internetowej, a część zadań wymagała użycia nowoczesnych technologii, np. fotokodów czy Bluetooth. Gra popularyzowała wśród młodzieży historię Łodzi, a zadania dotyczyły m.in. geografii, biologii czy architektury. Po zakończeniu gry opublikowano (na licencji Creative Commons) broszury metodyczne dla</p>	

nauczycieli wyjaśniające organizowanie tego typu gier terenowych.

Przykłady innych gier organizowanych przez Stowarzyszenie:

- „Łap złodzieja!”, 1.06.2008 r., gra była fabularnie osadzona w okresie dwudziestolecia międzywojennego; celem gry było rozwiązanie zagadki Maksa Borensztajna - znanego również jako Ślepy Maks, ok. 40 graczy;
- „Zmotaj Fabrykę!”, 18.10.2008 r., gra była fabularnie osadzona w końcu XIX w.; gracze wcielili się w początkujących fabrykantów, każda grupa musiała doprowadzić do powstania własnej fabryki; gra zorganizowana we współpracy z Muzeum Kinematografii, Muzeum Sztuki, Muzeum Książki Artystycznej, Centralnym Muzeum Włókiennictwa, Galerią Ikona; 60 graczy;
- „Krok w niepodległość”, 10.11.2008 r., gra była fabularnie osadzona w 1918 r. i związana z wydarzeniami tego roku oraz postacią Aleksego Rzewskiego – pierwszego prezydenta Łodzi w niepodległej Polsce; była to trzecia odsłona gry zorganizowana we współpracy ze Związkiem Harcerstwa Rzeczypospolitej i Narodowym Centrum Kultury; ok. 250 graczy
- „Przestudiuj Łódź”, 26.07.2009 r., gra zorganizowana dla stypendystów fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” dotycząca historii, kultury, topografii i życia studenckiego Łodzi; gra została zrealizowana na zlecenie Uniwersytetu Łódzkiego; ok. 300 graczy;
- „InsynUłacje”, 29.05.2010 r., gra została stworzona na zaproszenie Uniwersytetu Łódzkiego z okazji 65-lecia uczelni; 14 grup uczestników

Za gry miejskie przeprowadzone w 2008 roku Stowarzyszenie Topografie zostało uhonorowane Punktem dla Łodzi - nagrodą przyznawaną za godne naśladowania łódzkie inicjatywy.

7D	Działalność wydawnicza
----	------------------------

Stowarzyszenie nie prowadzi działalności wydawniczej; wyjątkiem jest podręcznik do historii mówionej, w wersji elektronicznej opublikowany na stronie internetowej Cyfrowego Archiwum Łodzian:

Historie mówione – podręcznik, oprac. M. Welfe, red. J. Czurko, A. Zysiak, <http://www.miastograf.pl/static/Miastograf%20->

%20podrecznik%20historie_mowione.pdf	
7E	Akcje zbierania zasobu
<p>Kopie fotografii w niewielkim stopniu są wgrywane do portalu miastograf.pl przez samych użytkowników – działania takie są konsekwentnie promowane przez stowarzyszenie (m.in. poprzez stronę Miastografu na Facebooku). Ponadto w dużej liczbie fotografie są kopiowane w ramach współpracy z poszczególnymi osobami lub instytucjami przez członków stowarzyszenia i przez nich są również umieszczane on-line i opisywane. Częściowo materiały kopiuje się w ramach pozyskiwania relacji oral history.</p>	
7F	Akcje gromadzenia historii mówionej
<p>Bardzo ważnym działaniem podejmowanym przez Stowarzyszenie Topografie jest prowadzenie strony internetowej Miastograf.pl, która nie jest wyłącznie medium służącym przekazywaniu informacji nt. projektu, a celem projektu samym w sobie. Serwis ten ma charakter społecznościowy, każdy może tworzyć jego treści poprzez dodawanie fotografii lub opisów materiałów, a także ich komentowanie. Wspólnotowe gromadzenie wiedzy, zastosowanie idei folksonomii (czyli społecznościowego opisywania treści) i historii obywatelskiej, współpraca z ośrodkami naukowymi, instytucjami publicznymi oraz trzecim sektorem sytuuje ten projekt w nurcie Historii 2.0.</p> <p>W roku 2014 w ramach popularyzacji najnowszej wersji strony internetowej stowarzyszenie zorganizowało wielopoziomą akcję promocyjną w ramach Festiwalu Łódź Czterech Kultur. Na ul. Piotrkowskiej, obok wystawy (patrz: 7A) stowarzyszenie postawiło fotobudkę robiącą zainteresowanym zdjęcia z logo Miastografu.</p> <p>Głównym kanałem promocji inicjatywy jest Facebook, na którym regularnie publikowane są posty udostępniające fotografie posiadane przez stowarzyszenie.</p> <p>W ramach promocji swoich działań oraz zachęcenia łodzian do dzielenia się swoimi fotografiami i wspomnieniami stowarzyszenie wypuściło krótki, pięciominutowy film opisujący archiwum oraz dwie animacje (w tym "Dziewczyna z neonu"; dostępne w</p>	
7G	Inne

serwisie YouTube).

Powstała również bezpłatna aplikacja mobilna wykorzystująca treści Miastografu (patrz: Nowoczesne technologie).

Stowarzyszenie organizowało również projekcje filmowe, olimpiadę sportów miejskich, wystawy fotograficzne, Łódzkie Spotkania Fotografii Awangardowej „Lomografie”.

8	Struktura i współpraca
8A	Typ podmiotu
stowarzyszenie	
8B	Sposób zarządzania
Niewielkie stowarzyszenie bez rozbudowanej hierarchii (zarząd + członkowie stowarzyszenia)	
8C	Instytucje współpracujące
<ul style="list-style-type: none">– Miejski Konserwator Zabytków (wypożyczenie fotografii do zeskanowania)– Muzeum Miasta Łodzi (wspiera gł. swoją marką, rzadziej poprzez pomoc finansową)– Uniwersytet Łódzki (m.in. współpraca z prof. K. Kazimierską, socjolożką specjalizującą się w historii mówionej; organizowanie gier miejskich)– Polskie Towarzystwo Historii Mówionej (kontakt)– Brama Grodzka – Teatr NN (gł. wymiana wiedzy i doświadczeń)– Ośrodek KARTA (w tym: uczestnictwo w I Kongresie Archiwów Społecznych)– Izba Pamięci Osiedla im. Józefa Montwiłła-Mireckiego w Łodzi <p>Stowarzyszenie rozpoczyna obecnie współpracę z Muzeum Tradycji Niepodległościowej, które ma prezentować swoje zbiory na portalu Miastograf.pl. Obecnie zbiory te są umieszczane na stronie www, nie są jeszcze jednak dostępne dla użytkowników.</p>	

9

Finansowanie

Miastograf ma charakter niekomercyjny. Projekt nie ma stałego źródła finansowania, a jedynie okresowe środki pozyskiwane w ramach dotacji z różnych instytucji (Unia Europejska – program „Młodzież w działaniu”, Narodowy Instytut Audiowizualny, Muzeum Historii Polski – program „Patriotyzm jutra”, Fundacja Orange - program „Akademia Orange”, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – konkurs „Aktywność Obywatelska” i „Kultura ludowa i tradycyjna”, Urząd Miasta Łodzi, Stowarzyszenie Naukowe Collegium Invisible).

Osoby zaangażowane w projekt pracują społecznie za wyjątkiem okresów otrzymywania dotacji.

10

Osoby zaangażowane w tworzenie archiwum

W momencie powoływania do życia stowarzyszenia miało ono ok. 15 członków (aktywnie działało 10). Byli to studenci różnych kierunków, jak socjologii, kulturoznawstwa, architektury, geografii, informatyki czy pedagogiki.

Obecnie w pracach nad Cyfrowym Archiwum Łodzian - Miastograf.pl w ramach stowarzyszenia na stałe udział biorą cztery osoby: Agata Zysiak (socjolożka), Łukasz Biskupski (kulturoznawca, filmoznawca), Marta Madejska (kulturoznawczyni), Michał Gruda (socjolog). Osoby te pracują na rzecz stowarzyszenia społecznie, otrzymując zatrudnienie wraz z wynagrodzeniem tylko w wypadku otrzymania finansowania jakiegoś projektu.

Ponadto nad Cyfrowym Archiwum Łodzian pracują jeszcze trzy osoby: Piotr Nizio (informatyk) oraz dwie wolontariuszki – były praktykantki.

Stowarzyszenie korzysta również z pomocy ok. 10 osób – współpracujących ze stowarzyszeniem w ramach projektów (nagrywanie wywiadów, transkrybowanie), osoby te zatrudniane są na umowę zlecenie.

10A	Liczba osób zaangażowanych	
Obecnie łącznie 7 (wraz z informatykiem i dwiema wolontariuszkami)		
10B	Pełnione funkcje	
<p>Obecnie koordynatorem archiwum jest Michał Gruda, pozostałe osoby, ze względów osobistych, czasowo ograniczyły swoje zaangażowanie w prace stowarzyszenia.</p> <p>Marta Madejska i Agata Zysiak, również ze względu na swoje zainteresowania badawcze, zajmują się w archiwum przede wszystkim historiami mówionymi.</p>		
10C	Wykształcenie	
Wyższe		
10D	Wiek	
	< 20	
	20-30	x
	31-40	x
	41-50	
	51-60	
	>60	
10E	Status	
	Uczniowie	
	Studenci	x
	Doktoranci	x
	Osoby pracujące	x

	Osoby bezrobotne	
	Emeryci	
10F	Typ współpracy z archiwum	
<p>Stowarzyszenie bazuje na pracy społecznej (wolontariacie) wykonywanej przez osoby na stałe współpracujące z organizacją, nie posiada bowiem stałego źródła finansowania. Praca wykonywana na rzecz archiwum jest odpłatna tylko w przypadku, gdy archiwum uzyska dotację celową na swoje działania.</p> <p>Informatyk współpracujący z archiwum pobiera za swoją pracę opłaty dużo niższe, niż jest to przyjęte w jego środowisku zawodowym, pracuje poniekąd „półspołecznie”, zajmując się Miastografem w wolnym czasie; gdy stowarzyszenie dysponuje środkami finansowymi (bo dostało dotację), może wtedy zapłacić za usługi informatyczne i dzięki temu prace okresowo nabierają szybszego tempa.</p> <p>Ponadto w archiwum pracowały dwie praktykantki, obecnie działające w ramach wolontariatu.</p>		
	Wolontariat	x
	Umowa o pracę	
	Umowa cywilno-prawna	x
	Praktyki	x
	Staż	
	Inne	
10G	Sposoby pozyskiwania wolontariuszy	
Brak zaprojektowanego programu pozyskiwania wolontariuszy.		

11 Gromadzenie zasobu archiwalnego

Portal ma charakter społecznościowy, więc użytkownicy samodzielnie, po zalogowaniu (przez serwisy Facebook lub Google+) mogą dodawać materiały na stronę, jednak ta możliwość, wbrew założeniom Miastografu, wykorzystywana jest przez użytkowników portalu bardzo rzadko.

Często (zwłaszcza osoby starsze) wypożyczają stowarzyszeniu fotografie z prośbą o ich zeskanowanie i opisanie; po czym to członkowie stowarzyszenia umieszczają materiały na portalu.

Apel o przekazywanie materiałów i dzielenie się wspomnieniami jest również wystosowywany w przypadku działań promocyjnych archiwum, np. w trakcie „Łódzkich Senioraliów”.

Do świadków historii dociera się również poprzez osobiste kontakty lub prasę.

„Dotacyjny” tryb nagrywania relacji powoduje, że są one zazwyczaj nakierowane pod kątem danego projektu, mają więc założony jakiś obszar tematyczny, który jest brany pod uwagę przy wybieraniu świadków historii.

Część zasobu archiwum stanowi kilkadziesiąt relacji zebranych przez Agatę Zysiak w trakcie pisania pracy doktorskiej nt. socjalistycznego uniwersytetu (wywiady z najstarszymi profesorami, którzy pamiętali czasy powstawania Uniwersytetu Łódzkiego); do momentu publikacji pracy nie są one jednak udostępniane.

Historia mówiona nagrywana jest metodą wywiadu biograficznego – tj. świadek opowiada o całym swoim życiu (bez podpowiedzi czy dodatkowych pytań w trakcie opowieści; pytania pojawiają się dopiero pod jej ukończeniu); wyzwaniem dla dokumentalistów jest w związku tym zachowanie metodologicznej poprawności, przy jednoczesnym nakierowaniu projektu na konkretny temat. Wywiad trwa zazwyczaj do trzech godzin.

Częstą sytuacją jest łączenie nagrywania wywiadu ze skanowaniem dokumentów świadka historii; ponadto świadkom robione są fotografie współczesne.

Świadkowie historii podpisują stosowne zgody na archiwizację i udostępnianie relacji.

11A	Kto zajmuje się gromadzeniem zasobu?
11B	Sposoby gromadzenia/docierania do darczyńców <ul style="list-style-type: none"> – poprzez akcje popularyzacyjne na Facebooku oraz YouTube – poprzez uczestnictwo w „Łódzkich Senioraliach” i „pogadanki” w domach seniora – do świadków historii dociera się też poprzez kontakty osobiste
11C	Czy rejestruje się napływające materiały? <p>Rejestruje się historie mówione poprzez uzupełnienie rekordu w spisie rozmówców [patrz: pkt. 13]</p>
11D	Czy przeprowadza się selekcję materiałów? Jakie są jej kryteria? <p>Dokonuje się selekcji kopii fotografii lub fotografii przeznaczonych do kopiowania ze względu na główny cel projektu, tj. opisanie miasta. Twórców archiwum nie interesują zdjęcia przedstawiające ludzi lub tylko ludzi (co zresztą komplikuje kwestie udostępniania, w związku z potrzebą uzyskania zgody od osób przedstawionych na upublicznienie ich wizerunku). Ponadto fotografie muszą przedstawiać Łódź, nie są więc włączane do zasobu np. fotografie z wakacji. Nie obowiązuje za to cezura czasowa – nie ma zdjęć zbyt nowych, aby mogły się znaleźć w Miastografie. Członkowie stowarzyszenia ponadto umieszczają na portalu zdjęcia współczesne, dokumentujące zmieniający się wciąż dynamicznie krajobraz miasta. Fotografie nie muszą być ponadto profesjonalne lub bardzo wysokiej jakości.</p> <p>W przypadku historii mówionej selekcja rozmówców dokonywana jest ze względu na temat projektu.</p>
11E	Czy przejmuje się oryginały, czy sporządza kopie? <p>Sporządza się kopie fotografii; historia mówiona jest wywoływana przez archiwum, podobnie jak współczesne fotografie miasta - jest więc oryginałem; stowarzyszenie nie przejmuje oryginałów dokumentów tradycyjnych.</p>

11F	Jakie są zasady przyjęcia materiałów do zasobu	
	Dar	
	Depozyt	
	Wypożyczenie	
	Inne	x

12	Przechowywanie zasobu archiwalnego
<p>Archiwum zawiera wyłącznie materiały cyfrowe.</p> <p>Materiały cyfrowe są przechowywane na dysku przenośnym stowarzyszenia oraz na prywatnych komputerach członków stowarzyszenia (materiały z poszczególnych projektów, za które odpowiadały dane osoby). Ponadto w siedzibie organizacji przechowywana jest macierz dyskowa służąca sporządzaniu kopii zapasowej danych; zawiera ona ponadto swego rodzaju „archiwum zakładowe”, tj. m.in. fotografie dokumentujące działalność organizacji.</p> <p>Większość wywiadów historii mówionej w ramach projektu dotacyjnego Narodowego Instytutu Audiowizualnego została przekazana do NInA i zabezpieczona na tamtejszych serwerach.</p> <p>Wywiady historii mówionej wraz z dotyczącymi ich materiałami przechowywane są łącznie, na dysku przenośnym, w folderze „Archiwum Pamięci Łodzian”. Każdy folder odnosi się do jednego rozmówcy (nazwa folderu składa się z numeru kolejnego rozmówcy i imienia i nazwiska, np. „12 Władysław Popiół”). W takim folderze znajdują się nagrania historii mówionej (całość wywiadu), fragmenty nagrania (wytypowane na stronę www lub do wystawy), transkrypcja całości wywiadu oraz wybranych fragmentów, biogram świadka historii oraz fiszka wypełniona zgodnie z opracowaniem „Historie mówione – podręcznik”, a także współczesne zdjęcie osoby udzielającej wywiadu i cyfrowe kopie przekazanych przez nią do zeskanowania materiałów.</p> <p>Na dysku przenośnym przechowywane są również kopie fotografii, pocztówek i prasy. W</p>	

osobnych folderach przechowywane są fotografie od Miejskiego Konserwatora Zabytków, Wiesława Kaczmarka oraz Edwina Dekkera, ale też materiały, co do których archiwum nie ma praw pozwalających na ich udostępnianie, a dopiero się o nie stara, tj. zdjęcia z elektrowni EC1 oraz archiwum ZWiK'u. Najobszerniejszy jest folder zawierający materiały od Wiesława Kaczmarka, w którym znajduje się ok. 4800 plików. W tej liczbie oprócz cyfrowych kopii fotografii znajdują się również wycinki prasowe („Gazeta Wyborcza”) i strony internetowe. Na dysku przechowywane są również wyniki kwerendy przeprowadzanej przez Michała Grełę dla Łódzkiej Szkoły Filmowej (lata 90., „Gazeta Wyborcza” i „Dziennik Łódzki”), ponad 1500 plików.

12A	Warunki magazynowe
Nd.	
12B	Sprzęt (regały, szafy, teczki, pudła etc.)
Dysk przenośny, macierz dyskowa, dyski twarde w prywatnych komputerach członków stowarzyszenia	
12C	Czy monitoruje się temperaturę i wilgotność
Nd.	
12D	Dodatkowe uwagi
brak	

13	Opracowanie zasobu archiwalnego
<p>Opis historii mówionej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dla każdego rozmówcy (i tym samym – każdego wywiadu) uzupełnia się tzw. fiszkę wywiadu w wersji elektronicznej (wg wzoru dostępnego w publikacji „Historia mówiona – podręcznik”). Fiszka zawiera następujące informacje: <ul style="list-style-type: none"> – numer wywiadu, – data, 	

- imię i nazwisko badacza,
- miejsce wywiadu,
- czas trwania wywiadu,
- warunki,
- uwagi badacza,
- imię i nazwisko rozmówcy (także panieńskie) lub ew. pseudonim,
- płeć,
- data i miejsce urodzenia,
- daty skrajne relacji,
- wyznanie,
- narodowość,
- wykształcenie,
- zawód,
- zwroty (słowa) kluczowe,
- krótki biogram osoby udzielającej wywiadu,
- spis treści wywiadu (główne tematy poruszane przez rozmówcę),
- najważniejsze fragmenty wywiadu.

2. Do wywiadów sporządzana jest wierna, szczegółowa transkrypcja (łącznie z zaznaczeniem przerw, zająknięć i wszystkich cech rozmowy).

3. Z rozmów „wycinane” są interesujące fragmenty w celu umieszczenia ich on-line (wywiady w całości nie są zamieszczane w portalu ze względu na poufność treści i zbytnią obszerność, zdaniem członków stowarzyszenia, nieinteresującą dla użytkowników) lub na wystawach. Transkrypcja wywiadu w celu umieszczenia na stronie www jest dodatkowo edytowana w celu nadania bardziej „literackiej” formy.

4. Członkowie stowarzyszenia posługują się listą rozmówców sporządzoną w formie tabeli w arkuszu kalkulacyjnym, dostępnym osobom upoważnionym poprzez zapis w chmurze obliczeniowej jako Dokument Google. Opis poszczególnych rekordów zawiera:

- numer porządkowy rozmówcy (odpowiadający nazwie folderu na dysku, zawierającego nagranie rozmowy, jej transkrypcję, fiszkę i inne dodatkowe informacje – patrz: punkt 12: Przechowywanie zasobu archiwalnego)

- imię i nazwisko rozmówcy,
- skrótowe oznaczenie projektu, w ramach którego nagrano wywiad,
- dane kontaktowe do rozmówcy,
- kto przeprowadził wywiad,
- uwagi (np. „brak zgody”),
- informacje o nagraniu rozmowy: liczbę plików i długość ich trwania,
- czy do nagrania zostały stworzone: transkrypcja, fiszka, zdjęcie osoby udzielającej wywiadu, biogram,
- czy wybrano fragmenty na wystawę,
- jakie inne materiały pozyskano w trakcie wywiadu (np. „skany zdjęć 5 szt./skany książki 8 szt.”),
- „dźwięki”
- czy zeskanowano zgodę na rozpowszechnianie wywiadu.

Opis kopii fotografii:

Podstawowy opis fotografii na portalu (zazwyczaj powstający w momencie umieszczania zdjęć on-line): tytuł, autor, data, tagi.

Portal uniemożliwia sortowanie zdjęć wg osób, które je wprowadziły do systemu lub wg autorów – nie można np. zobaczyć wszystkich zdjęć E. Dekkera, a wyłącznie fotografie w podziale na miejsca, które przedstawiają (lub słowa kluczowe). W panelu administracyjnym strony (dostępnym tylko osobom o uprawnieniach administratora) widać jednak podział na kolekcje.

Stowarzyszenie posiada również spis fotografii przekazanych przez Miejskiego Konserwatora Zabytków do zeskanowania; podobnie jak w przypadku listy rozmówców, jest to tabela w arkuszu kalkulacyjnym zapisana jako Dokument Google. Tabela zawiera następujące kolumny:

- timestamp – czyli automatyczne wstawienie przez program w komórce tabeli aktualnej daty i godziny,
- Sygnatura zasobu – de facto nazwa zbioru – Zbiór Konserwatora Zabytków
- Sygnatura fotografii – sygnatura nadana w biurze Miejskiego Konserwatora Zabytków; przykładowe sygnatury: 334/65 D, 333/65 C, 258/65 B; twórcy archiwum nie byli jednak w stanie całkowicie rozszyfrować sygnatur, nie znają np.

znaczenia litery umieszczonej na końcu; liczba po ukośniku oznacza rok wykonania fotografii

- Data wykonania fotografii – jest częścią sygnatury, jednak w momencie tworzenia spisu twórcy archiwum o tym nie wiedzieli i kolumna zawiera zapisy „ok. 1960”
- Miejsce wykonania fotografii – adres i ew. dodatkowy opis, np. „Abramowskiego 6, 4, 2”, „Abramowskiego (widok na Sienkiewicza 149)”,
- Nazwiska i imiona osób znajdujących się na fotografii oraz inne dane dotyczące tych osób – „nn” lub „nd.”,
- Opis – co znajduje się na fotografii, np. „Plaża w Arturówku”, „Osiedle (długi szereg czteropiętrowych bloków), ogrodzenie (mur), łąki”
- Hasło tematyczne1, Hasło tematyczne2 – rzeczowe hasła indeksowe opisujące zawartość fotografii, w podziale na dwie kolumny; przykładowe zestawy haseł to w pierwszej kolumnie: „architektura przemysłowa”, „samochody, kamienica”, „przedwojenny modernizm, samochody”, „wyburzenia, ludzie, kamienica”; w drugiej kolumnie: „zieleń miejska”, „zieleń miejska, drewniana zabudowa”
- Hasło tematyczne3 - dzielnica – określenie dzielnicy, w której wykonano zdjęcie, np. Śródmieście, Łagiewniki
- Zakład fotograficzny – nieznany
- Autor fotografii – nieznany
- Darczyńca – Urząd Miasta Łodzi
- Autorskie prawa majątkowe/licencja – CC BY-NC-SA; jest to licencja Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne
- Format zapisu – określa format zapisu skanu fotografii – TIFF
- DPI – określa rozdzielczość zapisu skanu fotografii – 400 DPI
- Wypełnia – imię i nazwisko osoby uzupełniającej tabelę,
- Nazwa pliku – składająca się ze skrótu MKZ oraz trzycyfrowej liczby porządkowej, np. MKZ003.

Pomoce informacyjne (z wyłączeniem portalu) nie są dostępne dla użytkowników, a wyłącznie dla osób prowadzących archiwum. Ponadto strona www ma też panel administracyjny z większą ilością informacji, jest on jednak dostępny tylko dla osób o uprawnieniach administratora strony.

Brak rejestru osób, które wprowadziły materiały na stronę www.	
13A	Pomoce archiwalne (rodzaj, struktura, dostępność)
<ul style="list-style-type: none"> – fiszka z podręcznika do historii mówionej – lista rozmówców – rejestr fotografii od MKZ 	
13B	Struktura zasobu archiwalnego
<p>Trudno jednoznacznie opisać strukturę archiwum, zwłaszcza, że posiada zarówno materiały oryginalne (historie mówione), jak i kopie (skany fotografii).</p> <p>Na podstawie sposobów przechowywania i opisu materiałów można uznać, że materiały (traktowane łącznie, oryginały i kopie) dzielą się w Cyfrowym Archiwum Łódzian następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> • historie mówione i materiały z nimi związane (np. skany dokumentów przekazanych przez osoby udzielające wywiadów, zgody na udostępnianie wywiadów), • ikonografia <ul style="list-style-type: none"> ○ zbiór łódzkich pocztówek ○ zbiór Miejskiego Konserwatora Zabytków ○ zbiór Wiesława Kaczmarka ○ zbiór Edwina Dekkera ○ fotografie załadowane na stronę www przez użytkowników ○ oryginalne fotografie wykonane współcześnie przez członków stowarzyszenia 	
13C	Nazwy poszczególnych części zasobu
<p>Zbiór – w rejestrze fotografii Miejskiego Konserwatora Zabytków – „zbiór Konserwatora Zabytków”</p> <p>Katalog – nazwa widniejąca w panelu administracyjnym strony www (nadana prawdopodobnie przez informatyka)</p>	

13D	Sposób sygnowania materiałów
<p>Brak zintegrowanego sposobu sygnowania; historie mówione mają nadany numer porządkowy, powtarzający się w nazwie folderu i rekordzie z listy rozmówców; fotografie ze zbioru Miejskiego Konserwatora Zabytków mają sygnatury nadane w kancelarii twórcy dokumentacji, zamieszczone w rejestrze stosowanym przez Cyfrowe Archiwum Łódzian, przy czym twórcy archiwum nadali im nowe sygnatury w formacie MKZ + trzycyfrowy numer kolejny, np. MKZ005.</p>	
13E	Czy stosuje się w opracowaniu materiały dla profesjonalnych archiwistów (wytyczne NDAP, literaturę naukową)?
<p>Twórcy archiwum zdają sobie sprawę z istnienia profesjonalnych wytycznych dotyczących np. opracowania fotografii i znają je, nie są jednak w stanie zastosować tak rozbudowanego opisu, poprzestając na kilku najważniejszych jego składnikach.</p>	
13F	Czy dane archiwum wypracowało swój własny system informacyjny i charakterystyczne tylko dla niego pomoce archiwalne?
<p>Archiwum wypracowało przede wszystkim fiszki służące do opisu wywiadów historii mówionej (opublikowane w „Historia mówiona – podręcznik”), dzięki którym można w opisie wywiadu zawrzeć informacje o osobie udzielającej wywiadu, osobie go przeprowadzającej, o warunkach przeprowadzania wywiadu oraz o jego treści.</p> <p>Ponadto archiwum wypracowało bazę informacji o posiadanych wywiadach (lista rozmówców), w której zawarto też specyficzne informacje o tych materiałach potrzebne w pracy archiwum, tj. np. informacje o wybraniu fragmentów rozmowy na wystawę służącą prezentacji projektu <i>oral history</i>. Jest to również miejsce informacyjne scalające oryginały materiały (wywiady) z kopiami (materiałami przekazanymi przez rozmówców do zeskanowania).</p>	
13G	Dodatkowe uwagi

14	Udostępnianie zasobu archiwalnego	
<p>Materiały udostępniane są poprzez portal www.miastraf.pl. Zgodnie z ideą projektu, tj. opisaniem miasta, wszystkie materiały są przypisane do konkretnego miejsca na interaktywnej mapie Łodzi. Dzięki temu najłatwiej jest przeszukiwać portal wg lokalizacji (zwłaszcza przeglądając mapę).</p> <p>Historie mówione udostępniane są na stronie internetowej w krótkich fragmentach nagrań audio (nawet kilkunastosekundowych) oraz w postaci fragmentów transkrypcji.</p> <p>Trudność sprawia dotarcie do nagrań z jednym rozmówcą oraz do jego biografii (udaje się to dopiero po kliknięciu na nazwisko po wejściu we fragment wypowiedzi).</p> <p>Kopie fotografii są umieszczane w portalu w ramach licencji Creative Commons – użytek niekomercyjny, zachowanie autorstwa lub jeśli są elementem domeny publicznej. Dzięki temu stowarzyszenie zapewni szeroki dostęp do danych materiałów.</p> <p>Na stronie www znajduje się niewielka liczba „wycinków prasowych” z gazet sprzed II wojny światowej, ze względu na prawa autorskie.</p> <p>Użytkownicy, których prawa autorskie zostały naruszone lub którzy uważają, że mogą być zagrożone prawa osób trzecich, mogą to zgłosić administratorom strony poprzez przycisk „Zgłoś naruszenie zasad”.</p>		
14A	Sposoby udostępniania	
	on-line	x
	na miejscu	(wyłącznie w przypadku chęci uzyskania dostępu do całości nagrania historii mówionej, do celów naukowych)
	on-line i na miejscu	
14B	Kwerendy archiwalne	
Nd.		
14C	Ocena dostępności i ograniczenia w dostępie	
Na portalu www umieszczona jest tylko niewielka część posiadanych przez		

stowarzyszenie materiałów, dotyczy to zwłaszcza historii mówionych, udostępnianych w niewielkich fragmentach. Twórcy archiwum deklarują jednak możliwość udostępnienia całości wywiadów do celów naukowych w siedzibie stowarzyszenia.

Twórcy archiwum zadbali o to, aby materiały dostępne on-line mogły być jak najszerszej wykorzystane poprzez wyjaśnienie kwestii praw autorskich i opatrzenie materiałów licencją Creative Commons. Dzięki temu użytkownicy mają pewność, że portal Miastograf.pl jest legalnym źródłem informacji.

14D	Liczba użytkowników
-----	---------------------

Do października 2015 r. portal odwiedziło prawie 20 tys. internautów, a liczba odsłon strony wyniosła niemal 200 tys.

14E	Rodzaje użytkowników
-----	----------------------

Niemożliwe do ustalenia ze względu na udostępnianie materiałów wyłącznie w sieci

14F	Sposób rejestrowania udostępnień
-----	----------------------------------

Licznik strony internetowej

14G	Informacyjna wartość strony internetowej archiwum
-----	---

15	Obecne problemy archiwum
----	--------------------------

Jako główne problemy archiwum informator wskazał kwestie kadrowe i nienadążanie za rozwojem oprogramowania oraz kwestie finansowe: jeśli nawet uda się uzyskać dotację na rozwój archiwum w sieci, to nie jest ona dostatecznie wysoka, aby móc zagwarantować rozwój strony www z zastosowaniem najnowocześniejszych technologii oraz pokryć koszty pracy programisty. Jako kolejny problem wskazano brak docenienia i wsparcia ze strony lokalnych władz.

16	Plany na przyszłość
<p>Twórcy archiwum planują uczynić ze strony internetowej centrum informacyjne zawierające wszystkie dostępne w Internecie historyczne zdjęcia Łodzi oraz w dalszym ciągu rozwijać bazę historii mówionych o Łodzi. Stowarzyszenie ma również w planach rozwój strony internetowej i kolejne ułatwienia dla użytkowników. Marzeniem twórców jest możliwość uzyskania stałego finansowania umożliwiającego opłacenie jednego stałego etatu w archiwum.</p>	
16A	Postępowanie z materiałami archiwalnymi w momencie likwidacji
<p>Stowarzyszenie nie ma żadnych konkretnych planów związanych z losami archiwum po ustaniu działalności organizacji, informator przypuszcza jednak, że materiały zostałyby przekazane jakiejś publicznej instytucji w Łodzi, tj. Muzeum Miasta Łodzi, a najprawdopodobniej Archiwum Państwowemu w Łodzi.</p>	

17	Miejsce w ruchu archiwistyki społecznej
<p>Informator zdecydowanie deklaruje poczucie przynależności Cyfrowego Archiwum Łodzian do ruchu archiwów społecznych. Twórcy archiwum starają się utrzymywać kontakt z warszawskim Ośrodkiem KARTA i nadążać za proponowanymi przez KARTĘ wytycznymi, co ze względu na niewielkie zaplecze kadrowe nie jest zadaniem łatwym. Twórcy Miastografu utożsamiają się z ruchem archiwistyki społecznej, brali również udział w I Kongresie Archiwów Społecznych w Warszawie, gdzie byli jednym z 11 prezentujących się archiwów. Jednocześnie zdają sobie sprawę z tego, że współpraca merytoryczna pomiędzy archiwami społecznymi może być trudna ze względu na ich różnorodność i na fakt, że zajmują się bardzo różnymi materiałami.</p>	

18	Ocena znaczenia projektu
18A	Wartość zasobu archiwalnego
<p>Dużą wartość mają przede wszystkim nagrania historii mówionej, zwłaszcza, że rozmowy te są przeprowadzane przez profesjonalistów, z zachowaniem rygoru metodologicznego właściwego dla metody historii mówionej, w ramach prac badawczych prowadzonych na uczelniach wyższych (Uniwersytet Łódzki). Istotny jest również wypracowany przez stowarzyszenie system opisu tych materiałów, tj. fiszka wywiadu oraz lista rozmówców.</p> <p>Mniejsze znaczenie mają kopie fotografii posiadane przez stowarzyszenie. Fotografie pozyskane do zeskanowania od biura Miejskiego Konserwatora Zabytków prędzej czy później trafią do Archiwum Państwowego w Łodzi, choć warto zwrócić uwagę na fakt, że dzięki działaniom stowarzyszenia (tj. wykonaniu kopii i popularyzacji materiałów) fotografie te weszły w publiczny obieg i są wykorzystywane już teraz. Większe jest, jak się wydaje, znaczenie kopii fotografii prywatnych autorstwa Wiesława Kaczmarka i Edwina Dekkera. Te bardzo ciekawe fotografie bowiem mogą nigdy nie trafić w oryginale do żadnej publicznej instytucji, tym samym stowarzyszenie może posiadać ich jedyną właściwie kopię użytkową, dostępną w jakikolwiek sposób dla społeczeństwa, co zarazem może stanowić też kopię zabezpieczającą tych fotografii, w przypadku, gdyby uległy zniszczeniu.</p> <p>Najmniejszą wartość mają kopie prasy, które są kopiami wydawnictw drukowanych w wielu egzemplarzach, dostępnych m.in. w publicznych bibliotekach, ponadto kopie prezentowane na stronie projektu nie są profesjonalnymi skanami, a wyłącznie cyfrowymi zdjęciami o umiarkowanej jakości. Warto jednak docenić wkład twórców archiwum w publikowanie i popularyzowanie informacji o dawnej Łodzi, również w formie kopii wycinków z gazet i kopii pocztówek.</p>	
18B	Wpływ na lokalną społeczność
<p>Działania stowarzyszenia z pewnością mają wpływ na lokalną społeczność, zwłaszcza, że stowarzyszenie stara się wychodzić ze swoimi akcjami na zewnątrz, np. poprzez organizowanie gier miejskich, udział w „Łódzkich Senioraliach” czy organizację wystaw w przestrzeni miejskiej. Wydaje się jednak, że wpływ na lokalną społeczność jest</p>	

ograniczony i organizacja nie jest bardzo szeroko rozpoznawana w mieście, choć z pewnością jest znana w kręgu osób zainteresowanych historią Łodzi, historią mówioną czy oddolnymi inicjatywami kulturalnymi oraz wśród innych tego typu organizacji.

18C Możliwy wpływ na wizerunek archiwów w społeczeństwie

Stowarzyszenie podejmuje wiele działań wizerunkowo bardzo pozytywnych, jak np. organizowanie gier miejskich, umieszczanie w Internecie interesujących, nowoczesnych i zwracających uwagę filmów i animacji, organizowanie wystaw w przestrzeni miejskiej, co z pewnością bardzo dobrze wpływa na społeczny odbiór tej i podobnych inicjatyw. Sądzę jednak, że możliwy wpływ tych działań na ogólny wizerunek archiwów w społeczeństwie jest ograniczony, ponieważ działalność organizacji w ograniczonym zakresie kojarzona jest z działalnością archiwalną i łączona z zadaniami innych archiwów. Mimo to może mieć pewien pozytywny wpływ na postrzeganie archiwów ze względu na umieszczenie słowa „archiwum” w tytule projektu.

18D Stabilność projektu

Projekt odznacza się umiarkowaną stabilnością, ponieważ

- jest w niego obecnie zaangażowanych niewiele osób,
- nie ma żadnego stałego źródła finansowania,
- nie współpracuje blisko z żadną instytucją publiczną.

Trzeba jednak wspomnieć, że archiwum posiada materiały wyłącznie właściwie cyfrowe, w związku z tym nie wymaga regularnych dużych nakładów finansowych w celu podtrzymania jego żywotności. Nawet sytuacja w której przez pewien czas stowarzyszenie nie będzie otrzymywało żadnych środków finansowych i nikt z członków nie będzie w stanie czynnie zajmować się archiwum spowoduje tylko „zamrożenie” jego działalności, a utrzymanie materiałów „przy życiu” wymaga głównie zadbania o integralność nośników informatycznych. Po okresie „hibernacji” i otrzymaniu środków finansowych w ramach jakiejś dotacji archiwum może wrócić do życia. Problemem może okazać się jednak, przy zbyt długim „zamrożeniu”, kwestia zmieniających się formatów plików.

18E	Inne
Nd.	

19	Nowoczesne technologie
<p>Od początku twórcy archiwum borykali się z trudnościami związanymi z faktem, że sami byli humanistami, a praca programistów jest bardzo droga; zwłaszcza na początku istnienia projektu stanowiło to poważny problem, ostatnimi laty jednak powstają specjalistyczne, bardziej przystępne narzędzia do np. projektowania stron www.</p> <p>W działaniach archiwum społecznego problem stanowiło sprzężenie chęci wykorzystania przez twórców najnowocześniejszych internetowych narzędzi z faktem, że archiwum żyło od dotacji do dotacji, a konkursy dotacyjne trwają długo. W związku z tym to, co stowarzyszenie zrobiło w kwestiach obecności w sieci w ramach poprzedniej dotacji, przy kolejnej okazywało się już niemożliwe do rozwinięcia. Zdarzało się również, że rozwój systemów informatycznych poszedł w innym kierunku niż zakładali twórcy, którzy okazywali się być w tej sytuacji zawsze kilka kroków z tyłu.</p> <p>Obecna wersja strony Cyfrowego Archiwum Łodzian jest czwartą wersją strony internetowej projektu obecną w sieci od czerwca 2014 r. Strona może być dość swobodnie modyfikowana, choć, według informatora, wymaga wciąż pracy programistycznej, wdrażania poprawek i nowych funkcji; prace nad stroną www wciąż trwają choć są wolniejsze, niż chcieliby tego twórcy archiwum. Twórcy archiwum planują m.in. wprowadzić na stronie taką funkcję, dzięki której po kliknięciu na punkt na mapie użytkownikowi wyświetlą się wszystkie dostępne na stronie zasoby dotyczące tego miejsca, tj. fragmenty wywiadów, fotografie, wycinki prasowe (obecnie pokazują się tylko zdjęcia).</p> <p>Twórcy archiwum mają świadomość, że na polu popularyzowania i wdrażania w internetowy obieg historycznych zdjęć rywalizują z portalem Facebook, m.in. na polu łatwości i intuicyjności obsługi. Ponadto, wg informatora, użytkownicy chętniej umieszczają kopie historycznych zdjęć na Facebooku, ponieważ nie wymaga on od nich prawie żadnego opisu fotografii, natomiast w przypadku Miastografu twórcy chcą</p>	

zachować przynajmniej minimalną „archiwistyczną poprawność”, dlatego wymagają wpisania w system pewnych podstawowych informacji o materiałach umieszczanych na stronie. Członkowie stowarzyszenia postanowili zdiagnozować, dlaczego to właśnie Facebook jest tak popularnym miejscem, w którym umieszcza się historyczne zdjęcia. Facebook jest poważną konkurencją dla tego typu oddolnych inicjatyw digitalizacyjnych, również dlatego, że można na nim bez problemu publikować materiały chronione prawem autorskim, ponieważ przerzuca on na użytkowników odpowiedzialność za ich naruszenie.

Jedna z ostatnich poprawek w portalu umożliwia umieszczanie na nim jednocześnie wielu zdjęć, co w poprzednich wersjach nie było możliwe i bardzo utrudniało pracę (przede wszystkim twórcom archiwum, którzy w największym stopniu są osobami wykorzystującymi możliwość wgrywania materiałów na stronę). W związku z tym można się spodziewać szybszego niż do tej pory przyrostu treści na stronie www.

W 2015 r. powstała również bezpłatna aplikacja mobilna wykorzystująca treści Miastografu. Nazywa się „Miastograf – Życie dziełem” i jest przewodnikiem po Łodzi dostępnym na urządzenia mobilne. Aplikacja zawiera fragmenty wywiadów oral history zebranych w ramach projektu „Życie dziełem” oraz część fotografii publikowanych na stronie projektu Miastograf.pl. Celem aplikacji jest zabranie użytkownika do „podwójnej czasoprzestrzeni” – obecnej i przeszłej, za pomocą wypowiedzi świadków historii dotyczących przeszłości, odsłuchiwanym w teraźniejszości, w tych samych miejscach, co opisane w wywiadzie, lecz w obecnym, zmienionym kształcie.

W głównej części zatytułowanej „Życie dziełem – wycieczki po Łodzi” aplikacja zawiera fragmenty opowieści czterech osób (Edward Muller, Ewa Nagurska, Jerzy Weinberg, Leszek Skrzydło), czyli cztery dostępne trasy wycieczkowe. Dla każdej z tych osób aplikacja podaje mapę trasy (z zaznaczonymi miejscami opisanymi w narracji), wstęp w postaci biogramu świadka (wraz ze zdjęciem) oraz topograficzne miejsca opisywane w wywiadzie. Niektóre z tych miejsc są zilustrowane materiałami (fotografiami lub pocztówkami) ze zbiorów Cyfrowego Archiwum Łodzian, a narracja przedstawiona jest w postaci audio wraz z fragmentem w postaci tekstowej transkrypcji. Ponadto w aplikacji znajduje się również okno będące odnośnikiem do danego miejsca zaznaczonego w aplikacji Google Maps.

Ponadto fragment aplikacji pod nazwą „Kolekcje” zawiera część materiałów ikonograficznych prezentowanych na portalu Miastograf.pl. W aplikacji dostępne są trzy kolekcje: „Łódź w czasach wielkich wyburzeń” (22 fotografie), „Okiem Holendra” (33 fotografie) i „Pocztówki z Łodzi” (28 pocztówek).

W aplikacji umieszczono również informacje dot. projektu Miastograf, filmy promocyjne o Miastografie („Miastograf.pl – Twoja historia Łodzi”, lipiec 2014 r., „Dziewczyna z neonu – animacja”, styczeń 2015 r., „Cyfrowe Archiwum Łodzian”, grudzień 2014 r.) oraz skaner kodów.

Aplikacja dostępna jest na system Android, WindowsPhone oraz iOS (dla Androida wersja 0.0.3, aktualizacja dnia 23.09.2015 r. – stan na 29.03.2016 r.). Nie cieszy się jednak zbyt wielką popularnością (do 29.03.2016 r. zanotowała tylko 10 pobrań).